

ks. Jan Dyduch¹

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

Posłannictwo rodziny w Kościele i świecie w świetle XIV Synodu Biskupów

XIV Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów odbyło się w dniach 4–25 października 2015 roku. Jego temat to: „Powołanie i misja rodziny w Kościele i świecie współczesnym”. Obrady synodalne zostały uwieńczone dokumentem zwanym *Relacją końcową*, skierowaną do ojca świętego Franciszka². Nauczanie przywołanego dokumentu jest kolejnym etapem wkomponowanym w doktrynę Soboru Watykańskiego II i dokumentów posoborowych o małżeństwie i rodzinie. Prezentowana *Relacja końcowa*, ukazując sytuację współczesnych małżeństw i rodzin, podkreśla nieprzemijającą wartość rodziny, nie pomijając zagrażających jej kryzysów. Nawiązuje następnie do tradycyjnej nauki Kościoła o nierozzerwalności i świętości małżeństwa oraz przedstawia rolę rodziny dla rozwoju ludzkości i w budowaniu wspólnoty Kościoła.

¹ Ks. Jan Maciej Dyduch – kapłan archidiecezji krakowskiej; profesor zwyczajny dr hab. prawa kanonicznego. Wykłada prawo kanoniczne na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie. E-mail atdyduch@cyf-kr.edu.pl.

² XIV Zwyczajne Zgromadzenie Synodu Biskupów, *Relacja końcowa Synodu Biskupów dla ojca świętego Franciszka (Relatio finalis)*, 24 X 2015 [dalej: *Relacja*], mps.

1. Blaski i cienie współczesnych rodzin

Rodzina, tak jak w przeszłości, jest wielkim dobrem ludzkości i wspólnoty kościelnej. Dlatego potrzebuje szczególnej troski i ochrony, gdyż jest narażona na wielorakie zagrożenia. Jest współcześnie wiele rodzin tradycyjnych, starających się godnie spełnić swoje posłannictwo, ale też nie brakuje rodzin niepełnych. Mówił o tym papież Franciszek podczas rozpoczęcia ostatniego synodu biskupów, podkreślając znaczenie miłości w małżeństwie i rodzinie: „Dziś przeżywamy w pewnym sensie doświadczenie Adama: wiele władzy, której towarzyszy wiele samotności i słabości; a rodzina jest tego obrazem. Coraz mniej poważnie traktuje się rozwijanie solidnej i owocnej relacji miłości: w zdrowiu i chorobie, w bogactwie i ubóstwie, na dobre i na złe. Miłość trwała, wierna, rzetelna, stabilna, płodna jest coraz częściej wysmiewana i postrzegana, jakby była jakimś przeżytkiem”³. Taka postawa jest źródłem niewłaściwego spojrzenia na małżeństwo i rodzinę. Mimo to jednak człowiek tęskni za normalną rodziną i prawdziwą miłością: „Paradoksalnie także człowiek dzisiejszy... jest nadal pociągany i zafascynowany każdą prawdziwą miłością, każdą miłością solidną, każdą miłością owocną, każdą miłością wierną i trwałą”⁴.

Ojcowie uczestniczący w synodzie biskupów, pochodzący z różnych części Kościoła, wnoszący różnorodne doświadczenia pastoralne, starali się ukazać sytuację rodzin w Kościele i świecie. Zajęli się oni przede wszystkim rodzinami chrześcijańskimi, ale nie były im obce losy innych rodzin. Oświadczają uczestnicy synodu: „Możemy jednak powiedzieć, że stale mieliśmy na uwadze rodziny świata, z ich radościami i nadziejami, z ich smutkami i lękami”⁵. Dostrzegają także liczną rzeszę rodzin wiernych swojemu powołaniu: „Dziękujemy za hojną wierność, z jaką wiele rodzin chrześcijańskich odpowiada na swoje powołanie i misję, również w obliczu przeszkód, niezrozumienia i cierpień”⁶. Rodzina nadal

³ Franciszek, Homilia wygłoszona 4 X 2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol., 36 (2015) nr 10, s. 15.

⁴ Franciszek, Homilia wygłoszona 4 X 2015, dz. cyt., s. 16.

⁵ Relacja, 1.

⁶ Relacja, 1.

pozostaje miejscem radości i szkołą człowieczeństwa. Mimo wielorakich kryzysów dotyczących rodziny jest ona nadal przedmiotem pragnień i tęsknot ogromnych rzesz ludzkich, w szczególności ludzi młodych. Dlatego Kościół nieustannie, od początku swojego istnienia poprzez wieki oraz współcześnie, głosi „ewangelię rodziny”, którą otrzymał od Jezusa Chrystusa, swojego założyciela⁷.

W tej misji Kościół napotyka na tendencje zmierzające do zepchnięcia wymiaru religijnego do sfery życia prywatnego i wyeliminowania oddziaływania religijnego z przestrzeni publicznej. Niektóre społeczeństwa charakteryzuje szaleńczy pęd do poszukiwania sukcesu społecznego i dobrobytu gospodarczego. W innych zaś regionach świata niesprawiedliwe systemy społeczne i gospodarcze prowadzą do form religijności obciążonej radykalizmem i ekstremizmem sekciarskim, połączonym z fanatyzmem polityczno-religijnym, często wrogim chrześcijaństwu. Staje się to przyczyną chaosu i przemocy wobec rodzin chrześcijańskich. Przemiany antropologiczne powodują niekiedy narastanie mentalności antykoncepcyjnej i aborcyjnej, co skutkuje malejącą liczbą urodzin. Przyczyną tego są także rewolucja seksualna, uprzemysłowienie, strach przed przeludnieniem i konsumpcjonizm zniechęcający ludzi do posiadania dzieci, aby zachować niewłaściwie pojętą wolność i dotychczasowy styl życia⁸.

Warunki kulturowe, w jakich żyją rodziny, prezentowane także przez media, ukazują z jednej strony szacunek, jakim cieszą się małżeństwa i rodziny; z drugiej jednak strony promują indywidualistyczną kulturę posiadania i przyjemności. Niektóre prądy feministyczne oskarżają macierzyństwo o to, że stanowi pretekst do wykorzystywania kobiet. Do tego dochodzi ideologia *gender*, która zaprzecza różnicy naturalnej i komplementarności mężczyzny i kobiety, uderzając w podstawy antropologiczne rodziny⁹. Niekorzystnie na rodziny, zwłaszcza chrześcijańskie, oddziałują prześladowania religijne, powodując ogromne fale uchodźców, co skutkuje wykorzeniem, a niekiedy rozpadem rodzin. Jednak nawet w takich sytuacjach okazują one wierność wierze, cierpliwość i przywiązanie do

⁷ Por. Relacja, 2.

⁸ Por. Relacja, 6–7.

⁹ Por. Relacja, 8.

krajów pochodzenia, wyrażające się powrotami do swojej ojczyzny. Mimo kryzysu kulturowego i społecznego, który osłabia rodziny, potrafią one wielokrotnie okazać siłę, która tkwi w tym, że rodzina jest zdolna kochać i uczyć miłości¹⁰.

System gospodarczy we współczesnym świecie powoduje różne formy wykluczenia społecznego. Często różne grupy społeczne i religijne traktowane są jako margines społeczny, na przykład: emigranci, Romowie, bezdomni, uchodźcy, wysiedleńcy. Aktualnie system gospodarczy wytwarza wykluczenia społeczne, sprawiające, że ubodzy są niewidoczni dla oczu społeczeństwa. Mimo wielkich trudności i przeszkód, na jakie napotykają ubogie i zepchnięte na margines rodziny, starają się one żyć godnie, powierzając się Bogu, który nikogo nie opuszcza. Nie zawsze jednak ubodzy radzą sobie z dotykającą ich biedą i nędzę materialną pogłębiają przez nędzę moralną, przejawiającą się w alkoholizmie, narkomanii, hazardzie, kradzieżach i innej działalności przestępczej¹¹.

Choroby, nieszczęśliwe wypadki, niepełnosprawność i starość nieraz boleśnie odbijają się na życiu rodziny. Jednak wiele rodzin mężnie próbuje przezwyciężyć te trudności i uczy nas, że można zmierzyć się z ostatnimi etapami życia, doceniając poczucie spełnienia i włączając swoje życie w tajemnicę paschalną. W tej sprawie poważnym zagrożeniem dla rodzin jest eutanazja i wspomagane samobójstwo, które w niektórych krajach jest legalnie praktykowane. Kościół zdecydowanie przeciwstawia się takim praktykom, głosząc godność i wartość osoby ludzkiej i jej życia aż do naturalnej śmierci i pomagając rodzinom w trosce o chorych i starych¹².

Synod dostrzega różne niewłaściwe sytuacje w małżeństwach i rodzinach. W wielu krajach coraz więcej par żyje ze sobą bez ślubu, bez jakiegokolwiek małżeństwa, czy to kanonicznego, czy też cywilnego. Te związki nieformalne stają się coraz częstsze nie tylko z powodu odrzucenia wartości małżeństwa i rodziny, ale także dlatego, że zawarcie małżeństwa jest postrzegane jako luksus ze względu na biedę materialną. W wielu społeczeństwach szerzy się praktyka wspólnego mieszkania przed ślubem i tak

¹⁰ Por. Relacja, 9–10.

¹¹ Por. Relacja, 9, 14–15.

¹² Por. Relacja, 20.

zwanymi małżeństwami na próbę. Wybór samego małżeństwa cywilnego bardzo często jest motywowany sytuacjami kulturowymi lub przypadkowymi okolicznościami. Synod wzywa, aby wymienionych sytuacji nie pozostawiać bez orędzia ewangelicznego, ale podjąć próby pastoralne, proces rozwoju, który mógłby doprowadzić do małżeństwa sakramentalnego¹³.

Synod postuluje, aby małżonków, których małżeństwa się rozpadły, nie zostawiać poza oddziaływaniem duszpasterskim Kościoła. Kiedy małżonkowie przeżywają trudności w swoich relacjach, powinni mieć możliwość liczyć na pomoc i towarzyszenie Kościoła. W przypadku rozpadu małżeństwa, co do którego istnieje uzasadniona przyczyna, że zostało ono zawarte nieważnie, małżonkowie mogą skorzystać z procedury kościelnej o stwierdzenie nieważności małżeństwa¹⁴. Procedura ta została znowelizowana w motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*¹⁵. Wymaga ona odrębnego opracowania¹⁶.

Relacja końcowa synodu biskupów stwierdza: „Osoby żyjące w separacji lub rozwiedzione, które nie zawarły nowego związku, które często są świadkami wierności małżeńskiej, należy zachęcać do szukania w Eucharystii pokarmu, który je wspiera w ich stanie”¹⁷. W innej sytuacji są osoby rozwiedzione, które zawarły ponowny związek cywilny: „Oni nie tylko nie muszą czuć się ekskomunikowani, ale mogą żyć i rozwijać się jako żywe członki Kościoła, odczuwając, że jest on matką, która ich zawsze przyjmuje, troszczy się o nich z miłością i wspiera ich na drodze życia i Ewangelii”¹⁸. Trzeba rozważyć możliwość dopuszczenia ich do działań kościelnych¹⁹. Wydaje się, że tacy nie mogą przystępować do sakramentu pokuty i do Komunii Świętej. W tym względzie należy zachować dotychczasową dyscyplinę określoną w adhortacji *Familiaris consor-*

¹³ Por. Relacja, 25, 69, 70–71.

¹⁴ Por. Relacja, 79–82.

¹⁵ Papież Franciszek, List apostolski motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15 VIII 2015, tekst łacińsko-polski, Tarnów 2015.

¹⁶ *Praktyczny komentarz do listu apostolskiego motu proprio „Mitis Iudex Dominus Iesus”*, red. P. Skonieczny, Tarnów 2015.

¹⁷ Relacja, 83.

¹⁸ Relacja, 84.

¹⁹ Por. Relacja, 84–85.

tio²⁰. *Relacja końcowa* synodu z 2015 roku nie podaje wskazań na ten temat. Można oczekiwać, że zajmie się tym papież Franciszek w przygotowywanej nowej posynodalnej adhortacji, bazującej na przekazanej mu *Relacji końcowej*. Dotychczasowa dyscyplina jest następująca: nie można udzielić rozgrzeszenia w sakramentalnej spowiedzi ani dopuścić Komunii Świętej osób rozwiedzionych, które zawarły ponowny cywilny związek małżeński. Wyjątek mógłby zaistnieć dla osób, które żałując, że naruszyły znak przymierza i wierności Chrystusowi, szczerze postanawiają żyć w pełnej wstrzeźliwości i mają ważne powody, na przykład wychowanie dzieci²¹.

2. Świętość i nierozzerwalność małżeństwa

Papież Franciszek, rozpoczynając synod biskupów w 2015 roku, naucza o jedności i nierozzerwalności małżeństwa: „Jezus na zadane Mu pytanie retoryczne [...] odpowiada w sposób szczery i niespodziewany: odnosi wszystko do początku, do początku stworzenia, aby nas pouczyć, że Bóg błogosławi ludzką miłość, że to On jednoczy serce mężczyzny i kobiety, którzy się kochają, i łączy je w jedności i nierozzerwalnie”²². W kontekście misji Kościoła, który pozostaje wierny głoszonej prawdzie, niezależnej od mody czy panujących opinii, zobowiązany jest nauczać, będąc posłusznym Jezusowi Chrystusowi, swojemu założycielowi i mistrzowi. Odnosi się to także do ewangelicznej prawdy o małżeństwie i rodzinie: „Ma przeżywać swoją misję w wierności swojemu Mistrzowi jako głos wołający na pustyni, aby bronić miłości wiernej i wspierać bardzo liczne rodziny, które przeżywają swoje małżeństwo jako przestrzeń, w której objawia się miłość Boża; aby bronić świętości życia, każdego życia, by bronić jedności i nierozzerwalności węzła małżeńskiego, jako znaku łaski Bożej i ludzkiej zdolności do kochania na serio”²³. Ta wypowiedź papieża Franciszka w homilii podczas mszy świętej rozpoczynającej synod bisku-

²⁰ Jan Paweł II, Adhortacja *Familiaris consortio* [dalej: FC], 22 XI 1981, tekst polski, Watykan 1981, 84.

²¹ Relacja, 84.

²² Franciszek, Homilia wygłoszona 4 X 2015, dz. cyt., s. 16.

²³ Franciszek, Homilia wygłoszona 4 X 2015, dz. cyt., s. 16.

pów miała bardzo duże znaczenie, gdyż pozostawiając ojcom synodalnym swobodę wypowiedzi, ukierunkowywała synodalne obrady. Papież nie zaakceptował opinii, jakie lansowały niektóre środki przekazu, że synod będzie zajmował się przede wszystkim patologiami w rodzinach, a zwłaszcza rozwiedzionymi, sugerując, iż należy ich dopuścić do Komunii Świętej sakramentalnej. Wbrew temu papież zaznacza, że program synodu jest inny. Mianowicie że zajmie się on licznymi małżeństwami i rodzinami wiernymi Chrystusowi, aby im pomóc w dochowaniu tej wierności, że w trudnym kontekście społecznym i małżeńskim na nowo ogłosi integralną ewangelię rodziny i zajmie się także rodzinami szczególnie zagrożonymi, jak również tymi, które się rozpadły. Papież mówi dalej: „Kościół jest wezwany, by przeżywał swoją misję w miłości, która nie wskazuje palcem, aby osądzać innych, ale – wierny swej naturze matki – czuje się zobowiązany do poszukiwania i leczenia par zranionych, olejem gościnności i miłosierdzia...”²⁴.

Synod biskupów naucza, że ewangelia rodziny zaczyna się od stworzenia człowieka na obraz Boga, który jest miłością i powołując mężczyznę i kobietę do miłości na swoje podobieństwo. Powołanie to jest budowane na Chrystusie Odkupicielu, bowiem w pedagogii Bożej plan stworzenia realizuje się w planie odkupienia. Nowość sakramentu małżeństwa należy rozumieć w ciągłości z pierwotnym małżeństwem naturalnym, jawiącym się w porządku stworzenia²⁵. Synod naucza: „Jezus, który wszystko pojednał w sobie i odkupił człowieka od grzechu, nie tylko przywrócił małżeństwo i rodzinę do ich pierwotnej postaci, ale podniósł także małżeństwo do sakramentalnego znaku swojej miłości do wspólnoty Kościoła”²⁶. Warto zauważyć, iż w tym miejscu *Relacja końcowa* odwołuje się do klasycznych tekstów Pisma Świętego, jakie autorzy przywołują, pisząc o sakramentalności małżeństwa: Mt 19, 1–12; Mk 10, 1–12; Ef 5, 21–32²⁷.

Pan Jezus swoim nauczaniem i swoimi czynami głosił ewangelię życia i rodziny, przywracając im pierwotny plan Boga. Przyszedł na świat

²⁴ Franciszek, Homilia wygłoszona 4 X 2015, dz. cyt., s. 17.

²⁵ Por. *Relacja*, 35–37.

²⁶ *Relacja*, 38.

²⁷ Np. W. Góralski, *Małżeństwo*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Krukowski, t. 3/2, Poznań 2011, s. 250–253.

w rodzinie, przez 30 lat prowadził ukryte życie w Nazarecie, publiczną działalność rozpoczął cudem dokonanym na godach w Kanie Galilejskiej, przyjaźnił się z rodziną Łazarza, wysłuchał płaczu rodziców opłakujących śmierć swoich dzieci, przywracając je do życia²⁸.

Tę działalność i nauczanie Jezusa dotyczącą małżeństwa i rodziny podejmuje pierwotny Kościół i prowadzi poprzez wieki. Ważnym etapem tego nauczania było sobór watykański II, a w szczególności jego konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*. Nauczanie o małżeństwie i rodzinie pogłębiają papieże okresu soborowego i posoborowego: Paweł VI, Jan Paweł II, Benedykt XVI, a także Franciszek²⁹. Trzeba zauważyć, że nauczanie Pisma Świętego, łącznie z nauczaniem Kościoła, które na nim bazuje, podkreśla świętość małżeństwa, najpierw świętość małżeństwa naturalnego, ustanowionego przez Boga na początku ludzkości, a potem małżeństwa sakramentalnego zanurzonego w dziele odkupienia Jezusa Chrystusa.

Nauczanie synodu biskupów podkreśla ważny aspekt świętości małżeństwa i rodziny, które powinny czerpać i rozwijać swoją świętość, korzystając nie tylko z łaski płynącej z sakramentu małżeństwa, lecz także z łask płynących z innych sakramentów. To przecież chrześcijanie, zawierając ważny związek małżeński, będący sakramentem, już uprzednio przyjęli sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego: chrzest, bierzmowanie i Eucharystię. Poprzez te sakramenty Bóg zaprasza rodziny, aby weszły w życie nadprzyrodzone i przekazywały je innym³⁰. Wszystkie rodziny potrzebują miłosierdzia: „Kościół wychodzi od konkretnych sytuacji współczesnych rodzin, z których wszystkie potrzebują miłosierdzia...”³¹. Wielorakie są działania Bożego miłosierdzia, lecz w jakiś szczególniejszy sposób jawi się ono w sakramencie pokuty i pojednania. Dlatego synod zachęca, aby liturgia zawarcia małżeństwa stała się okazją do skorzystania z sakramentu pokuty i Eucharystii: „Celebracja ślubna jest dobrą okazją, aby zaprosić wiele osób do sakramentów pojednania i Eucharystii”³².

²⁸ Por. Relacja, 41.

²⁹ Relacja, 42–46.

³⁰ Por. Relacja, 56.

³¹ Relacja, 55.

³² Relacja, 59.

Zachęca dalej do modlitwy rodzinnej, wspólnego uczestnictwa we mszy świętej niedzielnej, do wspólnej lektury słowa Bożego, do liturgii związanej z życiem rodzinnym, do obchodzenia rocznicy zawarcia małżeństwa czy rocznicy urodzin i chrztu dzieci³³.

W homilii na rozpoczęcie synodu biskupów papież Franciszek kilkakrotnie podkreśla nierozzerwalność małżeństwa. Przywołuje słowa Jezusa: „Co więc Bóg złączył, tego niech człowiek nie rozdziela” (Mk 10, 9). Następnie dodaje: „W istocie tylko w świetle szaleństwa bezinteresowności paschalnej miłości Jezusa staje się zrozumiałe szaleństwo bezinteresowności miłości małżeńskiej, wyłącznej i *usque ad mortem* (aż do śmierci)”³⁴. Nauczanie tej podstawowej prawdy o nierozzerwalności małżeństwa kontynuuje synod biskupów, nawiązując do klasycznej tezy konstytucji o Kościele w świecie współczesnym: „Głęboka wspólnota życia i miłości małżeńskiej, ustanowiona i wyposażona w prawa przez Stwórcę, powstaje na mocy przymierza małżeńskiego, czyli nieodwołalnej zgody osobowej”³⁵. Synod naucza, że podstawą nierozzerwalności małżeństwa jest nieodwołalna wierność Boga w Jego przymierzu z człowiekiem. Nierozzerwalność jest darem Stwórcy: „Nierozzerwalność odpowiada głębokiemu pragnieniu wzajemnej i trwałej miłości, jakie Stwórca umieścił w sercu człowieka, i jest darem, jakim On sam obdarza każde małżeństwo”³⁶. Synod biskupów konsekwentnie kontynuuje nauczanie Kościoła o małżeństwie, podkreślając jego świętość, nierozzerwalność i jedność.

3. Rola małżeństwa rodziny dla rozwoju ludzkości i w budowaniu Kościoła

Na zakończenie synodu biskupów papież Franciszek powiedział: „Znaczy to, że zachęcono wszystkich do zrozumienia wagi instytucji rodziny i małżeństwa mężczyzny i kobiety, opartego na jedności i nierozzerwalności, i do

³³ Por. Relacja, 60.

³⁴ Franciszek, Homilia wygłoszona 4 X 2015, dz. cyt., s. 16.

³⁵ Sobór Watykański II, konstytucja *Gaudium et spes* [dalej: KDK], 49.

³⁶ Relacja, 48.

docenienia jej jako fundamentu społeczeństwa i życia ludzkiego”³⁷. Papież potwierdza, że rodzina i małżeństwo stanowią fundament każdego społeczeństwa, a więc zarówno państwa, jak i wspólnoty Kościoła. Podkreśla po raz kolejny, iż małżeństwo stanowi związek mężczyzny i kobiety, i to wyłącznie. Nawiązuje więc do nauczania Soboru Watykańskiego II, w którym te sprawy zostały mocno zaakcentowane. W ten sposób papież poniekąd podsumowuje obrady XIV Synodu Biskupów.

Synod podkreślił, że rodzina jest podstawową wspólnotą ludzką, szkołą pełniejszego człowieczeństwa i stanowi fundament społeczeństwa. Relacje pokrewieństwa dają cenne wsparcie w wychowaniu dzieci, przekazywaniu wartości, umacnianiu więzi między pokoleniami i wzbogacaniu duchowości społeczeństwa. Wymaga to odpowiedniej polityki prorodzinnej ze strony państwa, które ma zapewnić rodzinom godny byt. Władza państwowa musi poczuwać się do odpowiedzialności za działania na rzecz rodziny, która jest podstawowym dobrem wspólnym społeczeństwa. Jest jej obowiązkiem stworzenie takich rozwiązań prawnych i takich warunków pracy, które zapewnią młodym przyszłość i pozwolą na założenie rodziny³⁸. Synod naucza za papieżem Franciszkiem: „Rodzina zasługuje na szczególną uwagę ze strony osób odpowiedzialnych za dobro wspólne, gdyż jest podstawową jednostką społeczeństwa, która wnosi solidne więzy jedności, na których opierają się relacje między ludźmi, a rodząc i wychowując swoje dzieci, zapewnia przyszłość i odnowę społeczeństwa”³⁹.

Niezastąpiona rola rodziny zobowiązuje władzę państwową do ustawicznej troski o jej dobro: „W tej perspektywie zadaniem państw jest prowadzenie polityki promującej główną rolę i integralność rodziny, opartej na małżeństwie kobiety i mężczyzny, będącej pierwszą i żywotną komórką społeczeństwa, a także zatroszczenie się o jej problemy ekonomiczne i fiskalne, z poszanowaniem jej natury relacyjnej”⁴⁰.

Rodzina chrześcijańska jest tak ściśle powiązana z Kościołem, że została nazwana „Kościołem domowym”. Sobór Watykański II naucza o rodzi-

³⁷ Franciszek, Przemówienie wygłoszone 24 X 2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol., 36 (2015) nr 11, s. 12.

³⁸ Por. Relacja, 10–13.

³⁹ Relacja, 13.

⁴⁰ Relacja, 45.

nie: „W tym niejako domowym Kościele rodzice słowem i przykładem powinni być dla swoich dzieci pierwszymi zwiastunami wiary...”⁴¹. Synod biskupów podejmuje przywołane określenie soborowe: „Rodzina chrześcijańska jest zatem częścią Kościoła przeżywaną jako Kościół domowy”⁴². Jako „Kościół domowy” prowadzi ona działalność ewangelizacyjną i jest podmiotem duszpasterstwa⁴³. Buduje także wspólnotę kościelną: „Żyjący w stanie małżeńskim, zgodnie z własnym powołaniem, mają szczególny obowiązek do budowania ludu Bożego przez małżeństwo i rodzinę” (kan. 226 par. 1, KPK). Rodzina buduje i rozwija Kościół, uczestnicząc we właściwy sobie sposób w potrójnym posłannictwie Kościoła: nauczaniu, uświęcaniu i pasterzowaniu⁴⁴.

Rodzina chrześcijańska jest poniekąd obrazem Kościoła: „W ten sposób małżonkowie są jakby konsekrowani i poprzez właściwą im łaskę budują Ciało Chrystusa i stanowią Kościół domowy, tak że Kościół, aby w pełni zrozumieć swoją tajemnicę, spogląda na rodzinę chrześcijańską, która ukazuje ją w sposób autentyczny”⁴⁵. Wzajemne oddziaływanie rodziny i Kościoła sprawia, że Kościół jest dobrem dla rodziny, a rodzina jest dobrem dla Kościoła⁴⁶.

Sobór Watykański II naucza, że małżeństwo i rodzina są kolebką życia: „Dzieci są najwspanialszym darem małżeństwa i przyczyniają się do dobra samych rodziców”⁴⁷. To nauczanie podejmuje synod biskupów, stwierdzając, iż dzieci są Bożym błogosławieństwem i mają mieć pierwsze miejsce w życiu rodzinnym i społecznym oraz stanowią priorytet dla duszpasterstwa Kościoła⁴⁸. Podkreśla także, że życie ludzkie pochodzi od Boga, On jest Panem życia od jego początku aż do końca. Dlatego życie ludzkie jest święte⁴⁹. Synod przywołuje tezę, że małżeństwo jest wspólnotą całej-

⁴¹ Sobór Watykański II, konstytucja *Lumen gentium*, 11.

⁴² Relacja, 4.

⁴³ Por. Relacja, 87–93.

⁴⁴ Por. J. Dyduch, *Obowiązki i prawa wiernych chrześcijan świeckich*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Krukowski, t. 2/11, Poznań 2005, s. 46.

⁴⁵ Relacja, 42.

⁴⁶ Por. Relacja, 52.

⁴⁷ KDK 50.

⁴⁸ Por. Relacja, 63–64.

⁴⁹ Por. Relacja, 26, 33.

go życia, skierowaną ze swej natury ku dobru małżonków oraz ku zrodzeniu i wychowaniu potomstwa (por. kan. 1055 par. 1, KPK). Zrodzenie i wychowanie dzieci jest najcenniejszym owocem miłości małżeńskiej⁵⁰.

Synod naucza: „Zgodnie z porządkiem stworzenia, miłość małżeńska pomiędzy mężczyzną i kobietą oraz przekazywanie życia są sobie nawzajem przyporządkowane (por. Rdz 1, 27–28). W ten sposób Stwórca uczynił mężczyznę i kobietę współpracownikami swego dzieła stworzenia, a jednocześnie uczynił ich narzędziami swej miłości, powierzając im odpowiedzialności przyszłość rodziny ludzkiej poprzez przekazywanie życia ludzkiego”⁵¹. Należy się przeciwstawić mentalności przeciwnej życiu, odrzucając antykoncepcję, sterylizację i aborcję, a popierać opcję za życiem. Należy zachęcać młode małżeństwa do przekazywania daru życia i podkreślać, że dzieci są wspaniałym darem Boga, radością dla rodziców i dla Kościoła, i poprzez nie Bóg odnawia świat⁵².

Nauczanie o przekazywaniu życia w małżeństwie i rodzinie łączy synod z obowiązkiem wychowania dzieci, które jest kluczową misją rodziny. Jest ona pierwszą szkołą wychowania. Zadanie to jest współcześnie trudne i złożone z powodu rozchwianej sytuacji kulturowej i nadmiernego wpływu środków przekazu. Środki te z jednej strony, przez zaborczą obecność, osłabiają rolę wychowawczą rodziców; z drugiej jednak strony łączą także rodziny na odległość. Rodzina, wychowując, winna zwrócić uwagę na troskę o powołania do kapłaństwa i życia konsekrowanego⁵³. Żywotną rolę, niosącą pomoc rodzinie w dziele wychowania, odgrywają szkoły. Szczególne zadania spełniają tutaj szkoły katolickie, które mają wychowywać do życia opartego o wartości chrześcijańskie, niosąc wychowankom pomoc w zdobywaniu wielorakich cnót⁵⁴. Władze państwowe są zobowiązane troszczyć się i wspierać szkoły katolickie, również finansowo, zgodnie z postulatami rodziców⁵⁵.

⁵⁰ Por. Relacja, 49–50.

⁵¹ Relacja, 63.

⁵² Por. Relacja, 63–64.

⁵³ Por. Relacja, 42, 66–67.

⁵⁴ Por. Relacja, 68.

⁵⁵ Por. J. M. Gonzalez del Valle, *Wychowanie katolickie*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego – komentarz*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 612–613.

Zakończenie

XIV Synod Biskupów, który odbywał się w dniach 4–25 października 2015 roku, zajął się posłannictwem rodziny w Kościele i świecie. Przedmiotem jego obrad były przede wszystkim rodziny normalne, których współcześnie jest bardzo wiele, a także rodziny niepełne. Ukazując powołanie i misję rodziny, synod chce nieść pomoc wszystkim rodzinom. Mówi o różnych sytuacjach współczesnych małżeństw i rodzin. Nie pomija także problemu małżonków rozwiedzionych, którzy ponownie zawarli małżeństwa cywilne. Nie rozstrzyga jednak sprawy dopuszczenia ich do Komunii Świętej sakramentalnej.

Summary

Posłannictwo rodziny w Kościele i świecie w świetle XIV Synodu Biskupów

Synod biskupów opublikował owoc swych prac o powołaniu i misji rodziny w Kościele i świecie w dokumencie *Relacja końcowa*, skierowanym do papieża Franciszka. Dokument ten ukazuje sytuację małżeństw i rodzin we współczesnym świecie. Synod kontynuuje tradycyjną naukę Kościoła o małżeństwie i rodzinie, a także proponuje pewne rozwiązania trudności i zagrożeń trapiących małżeństwa i rodziny, odwołując się do Bożego miłosierdzia.

Słowa kluczowe: nierozzerwalność małżeństwa, świętość małżeństwa, misja rodziny, troska o życie ludzkie, wychowanie dzieci

Mission of the Family in the Church and in the World in the Light of XIV Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops (4–25 October 2015)

The Synod of Bishops issued the outcome of its work about the mission of the family in the Church and in the world, in the document titled *The Final Report of The Synod of Bishops to the Holy Father, Pope Francis*.

The document in question presents situation of marriages and families in the contemporary world and the pros and cons of their situation. The Synod continues the traditional teaching of the Church about marriage and family. It also offers, referring to the Divine Mercy, solutions to some problems and difficulties that put in danger families and marriages nowadays.

Keywords: indissolubility of marriage, sanctity of marriage, mission of family, care of human life, upbringing of children

Bibliografia

Dyduch J., *Obowiązki i prawa wiernych chrześcijan świeckich*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Krukowski, t. 2/1, Poznań 2005, s. 42–54.

Franciszek, Homilia, 4 X 2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol., 36 (2015) nr 10, s. 15–17.

Franciszek, Motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*, 15 VIII 2015, tekst łacińsko-polski, Tarnów 2015.

Franciszek, Przemówienie, 24 X 2015, „L'Osservatore Romano” wyd. pol., 36 (2015) nr 11, s. 11–14.

Gonzalez del Valle J. M., *Wychowanie katolickie*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego – komentarz*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 609–639.

Góralski W., *Małżeństwo*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, red. J. Krukowski, t. 3/2, Poznań 2011, s. 250–310.

Jan Paweł II, *Adhortacja Familiaris consortio*, 22 XI 1981, tekst polski, Watykan 1981.
Praktyczny komentarz do listu apostolskiego motu proprio „Mitis Iudex Dominus Iesus”, red. P. Skonieczny, Tarnów 2015.

XIV Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Relacja końcowa dla Ojca Świętego Franciszka (Relatio finalis)*, 24 X 2015, mps.